

Проаналізувавши все вищесказане можна зробити висновок, що автодидактика в умовах бентежного та швидкоплинного часу, зростає у своїй значущості, виконуючи важливі життєві функції: підсилює фундаментальні людські цінності, а саме силу волі, прагнення до свободи, виховує відповідальність. Через розширення інфосфери кількість інформації на жаль перевищує якість, швидко отримується та швидко вивітрується, автодидактика розвиває навички осмислення, структурування та аналізу придбаних знань. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Blake Boles. The Art of Self-Directed Learning.-Tells Peak Press.2014. 256 S.
2. Василенко Л. И. Краткий философско-религиозный словарь. Москва, 1996. 204с.
3. Куринський В.А. Автодидактика: Часть первая. Москва : Культурный учебно-издательский центр «Автодидакт», 1994.

Мороз Ірина Володимирівна,

*науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

ЗМІСТОВА СУТНІСТЬ

ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ІСТОРІЇ

В умовах інформаційного суспільства відбувається зміна парадигми філософії середньої освіти, орієнтиром якої є формування особистості, що здатна творчо та критично мислити, самонавчатися та саморозвиватися й адаптуватися в сучасному соціумі. у суспільстві вже домінує розуміння необхідності переорієнтування навчального процесу на практичну складову. Тому, вважаємо, що навчання історії в старшій школі має спрямовуватися не лише на формальне засвоєння історичних знань, а насамперед на формування в учнів ключових та предметних компетентностей. Найбільше сприяє такому підходу реалізація методики дослідницького навчання в освітньому процесі.

На основі аналізу праць [1-3] з проблематики та особливостей навчального процесу з історії, вважаємо, що **дослідницька діяльність** — це вид навчальної діяльності, який ґрунтується на певній самостійності учнів у розв'язанні творчого (дослідницького) завдання із завчасно невідомим рішенням і спрямований на відкриття учнем суб'єктивно нових знань і способів дій.

Аналіз літератури та досвіду роботи в загальноосвітніх навчальних закладах дає змогу констатувати, що дослідницьку діяльність учнів насамперед слід розглядати як складову освітнього процесу, яка безпосередньо впливає на зміст і методику викладання навчального предмету «Історія». Її метою є не лише кінцевий результат (знання, способи дій), а й сам процес пошуку, під час якого розвиваються дослідницькі здібності старшокласників, відбувається розширення світогляду, зміна не лише мотивації до навчання, а й зміна об'єктної ролі на суб'єктну [1]. Роль педагога за такого навчання істотно відрізняється від тієї, що відводиться йому в традиційному, що базується на основі використання переважно репродуктивних методів навчання. Педагог стає консультантом та помічником юного дослідника. Такий підхід потребує й відбору методів і форм навчання й оцінювання навчальних досягнень учнів, що відповідають вимогам організації пізнавальної діяльності учнів у процесі розв'язання проблемних ситуацій.

На нашу думку, дослідницька діяльність учнів на уроках історії в старшій школі має являти собою системну пошукову роботу учнів, яка ґрунтується на опрацюванні ними в процесі навчання різноманітних джерел інформації (писемних історичних джерел, наукової, публіцистичної, художньої літератури, карт, ілюстрацій, фотоджерел, спогадів очевидців подій, музейних експонатів тощо), що дає учням змогу самостійно, а на початковому етапі з допомогою вчителя, розкрити сутність історичних подій, явищ, процесів, охарактеризувати та порівнювати діяльність історичних осіб, суспільний устрій, релігійні погляди і культурні здобутки народів минулого тощо.

До основних аспектів організації дослідницької діяльності в процесі навчання історії в старшій школі ми відносимо: 1) виділення в навчальному історичному матеріалі дослідницької проблеми, яка може передбачати неоднозначність у її розв'язанні; 2) формування в учнів вмінь формулювати припущення, гіпотези через систему спеціально розроблених завдань; 3) розвиток нави-

чок роботи учнів з різноманітними джерелами інформації та їх аналізу; 4) формування умінь і навичок самоосвіти, тобто способів активної пізнавальної діяльності школярів; 5) розвиток в учнів здатності займати дослідницьку позицію, застосувати елементи дослідницької діяльності; 6) формування вміння презентувати результати дослідницького пошуку.

Зважаючи на отримані результати досліджень, теоретичний аналіз наукової літератури і практики навчання, а також дані емпіричних досліджень ми вважаємо, що системне застосування дослідницької діяльності в процесі навчання історії в старшій школі може значно підвищити рівень навчальних досягнень й історичної компетентності учнів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Мороз П., Мороз І. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: методичний посібник. Київ, Україна: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018.
2. Мороз П., Мороз І. Практичні аспекти організації дослідницької діяльності в процесі навчання історії в основній школі. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 4, с. 99–109.
3. Леонтович А. Концептуальные основания модели организации исследования деятельности учащихся. *Школьные технологии*. 2006. № 5, с. 63–71.

Мороз Петро Володимирович,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

АНАЛІЗ СТАНУ ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Геополітичні зміни в розвитку світової цивілізації, зокрема, кардинальна зміна технологій в сфері виробництва, шалений потік різноманітної інформації, висувають нові вимоги до освіти. Нині суспільству потрібні не лише високоосвічені, а люди з не-